

04 | 2018

-SOS-

MAGASINET

Utgitt av SOS-barnebyer

Barne-
hjernen
SIDE 14

Viktigheten
av kjæledyr
SIDE 17

24 timer i
SOS-familien
SIDE 22

NÅR LIVSGRUNNLAGET
STÅR PÅ ØNSKELISTEN:

Ahn og Die ønsket seg en mamma

SIDE 4



**SOS
BARNEBYER**
Et trygt hjem for alle barn

INNHold 04 | 2018

Ønskelisten SIDE 4		Fotoreportasje: Barn og kjæledyr SIDE 17	Stort og smått SIDE 20
Faddermøtet SIDE 11		24 timer i Pushkin SIDE 22	
Spørsmål og svar SIDE 11	Intervjuet SIDE 12	Barnehjernen SIDE 14	Vinn SOS-bamsen SIDE 23

4 TING SOM KJENNETEGNER EN TYPISK SOS-FADDER

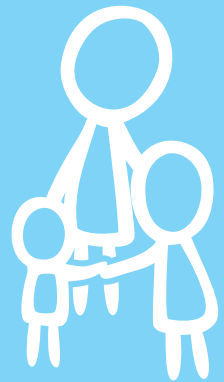
Mener at barndom er viktig og vil utgjøre en forskjell for barn.





Har tillit til at SOS-barnebyers arbeid nytter.

Er uformell, åpen og inkluderende.



Synes at et engasjement for SOS-barnebyers arbeid er en god måte å gjøre verden til et litt bedre sted på.



Kilde: Ulike brukerundersøkelser



@SOS_barnebyer

Følg oss på sosiale medier!

- Vi må minke gapet mellom barns rettigheter og den virkeligheten mange barn opplever, sa @SisselAarak i Stortinget i dag. Hun mener Norge må overvåke i hvilken grad våre partnerland har implementert FNs retningslinjer for alternativ omsorg.

15. oktober

Myndighetene må nå pilotere et prosjekt hvor én profesjonell etat håndterer hele ankomstprosessen til barn som flykter alene - slik at de raskt bosettes i et trygt hjem hvor de får den omsorgen de trenger, mens de venter.

24. september

Tungvektene innen barneomsorg med forslag om ny organisering av barnevernet. Vi stiller oss bak forslaget, som kan sikre barn den beste hjelpen til rett tid.

17. september

SOS-magasinet utgis av Stiftelsen SOS-barnebyer Norge. Mariboes gt. 13, PB 733 Sentrum, 0105 Oslo. E-post: sos@sos-barnebyer.no Telefon: 23 35 39 00

Ansvarlig redaktør: Bente Lier Redaktør: Kristin Stoltenberg Design og layout: Svovel Trykk: Color Print AS Opplag: 102 000 Forsidefoto: Kristin Svorte Red. avsluttet: 24.10.2018

Kontonr.: 8380 08 73730 www.sos-barnebyer.no



Betydningen av langsiktighet

Tenk så enkelt det hadde vært om jeg kunne vippse til Afrika!

Det hender jeg hører slike hjertesukk. Folk er vant til å navigere store deler av livet sitt fra mobiltelefonen. Mye kan løses med noen tastetrykk, så hvorfor ikke også bistanden? Da kunne pengene gått direkte til familier som sier de trenger et nytt tak, og ikke innom et mellomledd som en organisasjon. En besnærende tanke, men kanskje er det ikke så enkelt?

Ingen barn klarer seg alene. Likevel lever millioner av barn uten stabil omsorg. En viktig del av SOS-barnebyers arbeid er å forebygge at barn blir forlatt. Vi styrker familier i krise, slik at de får en mulighet til å komme seg ut av den vanskelige situasjonen de er i. Vi har lokalt ansatte som kjenner utfordringene og vet hva som trengs, og vi samarbeider med lokalsamfunn, organisasjoner og myndigheter. Det er viktig som forskningsleder Chrissie Gale minner om i dette SOS-magasinet: Gode nasjonale systemer for barns beskyttelse tar år å bygge opp, og det trengs vilje til langsiktig investering og støtte, for å få det til.

Omsorg kan ikke måles på

“**En viktig del av SOS-barnebyers arbeid er å forebygge at barn blir forlatt.**”



FOTO: BJØRN OWIE HOLMBERG

samme måte som tiltak i helse- eller utdanningssektoren, hvor du haker av for gjennomført vaksineprogram, eller antall barn i skolen. Det finnes en rekke eksempler på kortsiktige tiltak. Men i SOS-barnebyer er vi opptatt av langsiktig investering i barn, familier og lokalsamfunn. Da er ikke løsningen å vippse direkte.

Det handler ikke bare om at familiene vi støtter skal få et nytt tak på huset. Det handler om å være der for dem i en vanskelig periode i livet og støtte dem i å lage en plan for hvordan de selv skal komme ut av krisen. På den måten skapes ikke passive mottakere, men ressurssterke mennesker som kan være med å bygge landet.

Tusen takk for at du er med oss i dette langsiktige arbeidet. Din støtte betyr mye.

Bente Lier
GENERALSEKRETÆR

Hovedsamarbeidspartnere:



Hovedbidragsyttere:



Bedriftspartnere:





De har livsgrunnlaget på ønskelisten

Ahn ønsket seg en mamma, Oscar drømte om å leke ute og Francis skulle ønske han slapp å sove stående. Se ønskene til barn i våre program – og hvordan du som fadder er med på å innfri dem.

Tekst Kristin Stoltenberg

For mange barn handler førjulstiden om forventning. Det er forventninger til gaver, god mat, lek og tid med familien. Hvert år får julenisser i Norge, Sverige og Finland tilsendt en million ønskelister fra barn over hele verden. Noen av ønskene er enkle å oppfylle, andre litt vanskeligere og noen skal kanskje heller ikke oppfylles.

Men det finnes én kategori til. Vi kaller dem uønskede ønskelister. Det er ønsker som aldri burde ha vært på en ønskeliste. De har ikke noe der å gjøre, fordi barn ikke skal måtte behøve å ønske seg det aller mest grunnleggende i livet. I SOS-barnebyer jobber vi for å innfri slike ønsker hver dag.

Ahn og Die bor i en SOS-familie i Vietnam og kjenner at det er trygt å ha hverandre etter at de mistet begge foreldrene sine.

Ønske: Foreldre

Die (9) legger armen rundt Ahn (11) og gir storesøsteren en klem. Jentene er aldri langt fra hverandre. Før pleide Die å krype inntil mamma om natten. Nå får hun lov til å sove sammen med Ahn. Det kjennes trygt.

Det er litt over to år siden foreldrene døde med én dags mellomrom. Jentene er vokst opp i fjellene i Vietnam, i et område preget av fattigdom. Da foreldrene døde, forsøkte onkelen å ta vare på dem, men situasjonen ble for vanskelig. Ahn og Die trengte å vokse opp i en trygg familie, og onkelen tok kontakt via sosialmyndighetene med SOS-barnebyer. I barnebyen fikk de en SOS-mor og nye søsken.

Men livet snur ikke som ved et trylleslag. Det er tøft å flytte til en del av landet hvor de snakker annerledes, og hvor alt er ukjent. For Anh og Die tok det tid å finne seg til rette. De savnet onkelen og fortsatt ringer de

UØNSKEDE ØNSKELISTER
<i>Jeg ønsker at jeg hadde en mamma og pappa.</i>
Gutt, 11 år, Malawi
<i>Jeg ønsker at vi hadde et sted å bo.</i>
Jente, 9 år, Zambia
<i>Jeg skulle ønske jeg kunne gå på skole.</i>
Jente, 9 år, Zimbabwe
<i>Jeg ønsker at jeg kunne sove trygt om natten.</i>
Jente, 10 år, Nepal



– Min SOS-mor er ikke den som har født meg, men jeg ser på henne som min mor likevel, sier Ahn. Her sammen med Die og SOS-moren.

ham en gang i måneden. Samtidig kjenner de en trygghet på hvordan livet er blitt. De trives på skolen og har ønsker for fremtiden. Ønsker som handler om hva de skal bli når de blir store, og ikke om å få en mamma. Det ønsket er innfridd.

– Min SOS-mor er ikke den som har født meg, men jeg ser på henne som min mor likevel, sier Ahn.

Barns rettigheter

Vi har samlet over 150 ønsker og behov fra barn i våre familieprogram. Du kan lese noen av dem her. De er fra barn som lever i en kritisk familiesituasjon. I tillegg til å gi barn god omsorg i en SOS-familie, jobber SOS-barnebyer med å styrke familier

i krise. Vi støtter over en halv million barn og voksne i lokalmiljø over hele verden, slik at de kan komme seg ut av den vanskelige situasjonen de er i. Programmene skal forebygge at familier splittes og barn blir alene, og sørge for at barn får sine grunnleggende behov dekket. Som fadder er du med på å bidra til dette arbeidet.

De fleste ønskene er fra barn som nylig er tatt inn i disse programmene. Samlet gir de et sterkt innblikk i en verden hvor mye av basisen i livet mangler. Og de er ikke alene:

- 220 millioner barn har mistet, eller risikerer å miste, stabil omsorg fra trygge voksne. Det er hvert tiende barn i verden.
- 385 millioner barn lever i ekstrem fattigdom.
- 140 millioner barn har mistet én av foreldrene sine. 13 millioner har mistet begge.

Jeg ønsker at mamma hadde råd til at jeg kunne fortsette på skolen.

Jente, 11, Vietnam

Jeg ønsker at vi slapp å samle flasker.

Gutt, 8 år, Kosovo

Jeg ønsker at jeg hadde en venn.

Gutt, 5 år, Makedonia

Jeg ønsker at jeg hadde nye klær jeg kunne hatt på meg på skolen.

Jente, 6 år, Makedonia

Jeg ønsker meg gitar og at jeg hadde noen som kunne lære meg å spille.

Gutt, 9 år, Makedonia

Ingen barn kan klare seg alene. De trenger voksne mennesker som er til stede for dem, som gir dem omsorg i oppveksten.

Barnekonvensjonen slår fast at barn har det best i en familie og aller helst sin egen. Barn har rett på beskyttelse og omsorg og en levestandard som er tilstrekkelig på alle måter. De har rett til lek og fritid, og de skal ikke utføre arbeid som går utover skolegangen. SOS-barnebyer jobber verden over for at barn skal få oppfylt disse rettighetene.

Ønske: Leke ute

Oscar har Downs syndrom. Han er 11 år, men utviklingen hans er på nivå med en fireåring. Da han ble født, syntes foreldrene situasjonen var så vanskelig at de forlot den lille babyen. Oscar endte opp med å bli flyttet fra fosterhjem til fosterhjem. Hos flere av familiene hadde han det ikke bra. Selv om han elsket å være ute, fikk han sjelden lov til å gå ut og leke. I stedet ble han overlatt til seg selv innendørs. Nesten hver dag var lik den andre; Oscar satt foran TVen.

Da vi møtte Oscar, var livet hans i ferd med å snu. Det var bare noen få dager siden han flyttet inn i SOS-familien i barnebyen på Balkan.

Vendepunkt

Noe av det første han gjorde da han kom dit, var å ta på seg skoene og løpe ut på lekeplassen utenfor huset – med de eldre SOS-søsknene på slep. Det var så mye som skulle utforskes! Det var hunder og katter som skulle klappes og mates, blomster som skulle luktes på, sklier som skulle prøves og en huske som kunne få skikkelig bra fart når SOS-moren dyttet ham.

Etterpå, da han kom inn i leiligheten igjen. Da hele familien hadde



Her er en skikkelig glad Oscar en av de første dagene han fikk være ute på lekeplassen i SOS-barnebyen.



Baking og kos hører med i SOS-familien til Oscar.



Jeg ønsker at jeg kunne bruke snarveien gjennom skogen uten å være redd for miner.

Gutt, 11 år, Bosnia

Jeg skulle ønske mamma alltid smilte.

Jente, 8 år, Bosnia

Jeg ønsker at jeg hadde en leke.

Jente, 5 år, Kosovo

Jeg skulle ønske jeg hadde tid til å leke.

Gutt, 15 år, Kazakhstan

Jeg skulle ønske at mor og far ikke krangler og at det var rolig hjemme.

Jente, 5 år, Russland

Jeg skulle ønske jeg kunne bo i en annen by og glemme alt.

Jente, 14 år, Russland

krøpet opp i sofaen og kjent på at det var skikkelig stas å ha blitt en til. Og da Oscar hadde spist bollene han hadde vært med på å bake, strakk han hendene fram og ga SOS-moren en stor klem.

Takk for tilliten

Noen barn har levd hele livet i en SOS-familie. For andre, som Oscar, er SOS-barnebyen en ny start. God omsorg øker sjansen for at barn får et godt liv og kan bli en ressurs for samfunnet. Å sikre barn omsorg i en stabil familie er samfunnets beste investering. Det løfter familier

og fremtidige generasjoner ut av fattigdom og er grunnleggende for all utvikling. Det er et arbeid som ville vært helt umulig uten tilliten fra faddere, frivillige, næringslivs-partnere og andre støttespillere.

– Ingen barn kan klare seg alene. De trenger voksne mennesker som er til stede for dem, som gir dem omsorg i oppveksten. Dette krever langsiktighet i tilnærmingen. Det er ingen raske løsninger, og derfor er vi så takknemlige for støtten fra alle som heier på barna våre – og bidrar til å endre liv. Det skaper utvikling for både enkeltmennesker og sam-

Francis og familien utenfor det gamle huset sitt. Taket var så dårlig at det regnet inn gjennom det på nettene.

funn, sier Bente Lier, generalsekretær i SOS-barnebyer.

I årets julekampanje er vi tydelige på hvordan vi sammen kan endre liv, ved å innfri ønsker som ikke hører hjemme på en vanlig ønskeliste. For eksempel ønsket til en seks år gammel gutt, som gjerne skulle hatt nok mat hver dag, og ønsket til syvåringen som lengter etter en varm genser, eller gutten som ønsker at han hadde et par sko så han slapp å gå barbeint.



To år senere har Francis, moren og søsknene nylig flyttet inn i dette huset.

– Jeg drømmer om å jobbe på et kontor når jeg blir voksen, sier Francis.



FOTO: GEORGE KURIAN

Ønske: Slippe å sove stående

Tenk deg at taket på huset ditt ikke er tett. Tenk deg at du er 11 år gammel. Du er trøtt og skal legge deg. For å unngå å bli gjennomvåt av regnet som siler inn gjennom taket, prøver du å finne en tørr plass på gulvet. Tenk deg at du står på den tørre flekken sammen med familien gjennom natten, og når morgenen kommer, er du så sliten at du ikke orker å gå på skolen.

For Francis var dette en del av hverdagen. Han bor på landsbygda i Malawi. Etter at faren døde, ble moren Tiwonge alene om alle inntektene. I tørkeperioder kunne hun være borte i opptil seks timer om dagen på jakt etter belgfrukten Okra, som hun prøvde å bytte med mais – så familien i hvert fall skulle få ett måltid om dagen. I de timene var Francis og søsknene alene hjemme. Og akkurat som under regntiden, røk ofte skoledagen. Derfor droppet 11-åringen etter hvert helt ut av skolen.

Familien flytter inn i nytt hus

Dette er knappe to år siden. I dag administrerer mamma Tiwonge

grønnsaksbedriften sin via mobiltelefon, hun er et aktivt medlem av den lokale spare- og lånegruppen. Gjennom SOS-barnebyers familieprogram har hun tatt det ene grepet om livet etter det andre, også om sin rolle som mor. I dag har Tiwonge råd til mat, klær og skoleuniform til Francis og de andre barna. Ingen trenger heller å sove stående fordi SOS-barnebyer har sørget for et nytt hus til familien.

Så, tenk igjen. Tenk deg at det du virkelig drømmer om, er å jobbe på et kontor. Du vet akkurat hva som skal til for at du skal kunne oppnå den drømmen. Du må fullføre skolen. Og for første gang i livet kjenner du at drømmen er innen rekkevidde. ■

Barnas navn er endret av hensyn til personvernet.

LES MER om vår julekampanje og se filmen om Oscars første dager i SOS-barnebyen på våre nettsider www.sos-barnebyer.no

Jeg skulle ønske vi bodde i et trygt og varmt hus.

Gutt, 10 år, Libanon

Jeg skulle ønske jeg hadde en ryggsekk til skolebøkene mine.

Jente, 9 år, Mexico

Jeg skulle ønske jeg hadde nok mat.

Gutt, 9 år, Burundi

Jeg skulle ønske jeg kunne dele maten med vennene mine.

Gutt, 12 år, Rwanda

Jeg skulle ønske jeg hadde en ball til å leke med vennene mine med.

Gutt, 10 år, Togo

Jeg skulle ønske jeg kunne se mamma og pappa i drømmene mine.

Gutt, 14 år, Syria



FADDERMØTET

BODIL JENSSEN HOUG
BÆRUMS VERK

Bodil Jenssen Houg er tidligere skoleleder og jobber nå som mobbeombud i Buskerud. Hun har holdt flere foredrag på SOS-barnebyers inspirasjonskvelder om håndtering av mobbing i skolen.

– Mine foreldre var SOS-barneby-faddere da jeg var liten, og vi hadde en bok om Hermann Gmeiner, SOS-barnebyers grunnlegger, som jeg leste. Den boken vekket min sosiale samvittighet. Det ble tydelig for meg at det å ha en familie er helt avgjørende, og det hadde jeg nok sett på som en selvfølge.

Jeg ble etter hvert leder på en Montessoriskole. Vi ønsket å støtte et bærekraftig prosjekt, og da oppdaget jeg at flere av skolene i SOS-barnebyene er Montessori-inspirert. Den tilpassede opplæringen som ligger i Montessoripedagogikken er spesielt egnet for barn som bærer på traumer. Skolen ble en SOS-skole og da jeg etter hvert skiftet jobb, var dette til en annen SOS-skole, som hadde bidratt til å finansiere et familiehus i SOS-barnebyen Arusha i Tanzania.

Senere fikk jeg mulighet til å besøke skoler og program i SOS-barnebyer i Swaziland. Der møtte jeg en ung funksjonshemmet jente som var blitt mor til en liten gutt. Guttens var funksjonsfrisk. Jeg fikk lov til å pludre med ham mens han satt på fanget mitt og jeg oppdaget at han responderte på alle lydene og grimasene mine. Jeg lurte sånn på hvordan det skulle gå med ham, men vet at han og moren kom inn i SOS-barnebyers familieprogram. For å kunne hjelpe ham, ble jeg barnebyfadder, siden en del av bidraget også går til familier i krise i lokalsamfunnet.



«Jeg hadde kanskje en fordom om lav kvalitet, men det jeg har sett har vært det motsatte.»

Dette var i 2012, og jeg har vært fadder siden. Jeg har også vært med elever på to turer til SOS-barnebyers program i Zimbabwe.

Profesjonaliteten til de som arbeider på skoler, i lokalmiljøene og SOS-familiene har overrasket meg. Jeg hadde kanskje en fordom om lavt utdanningsnivå og lav kvalitet, men det jeg har sett har vært det motsatte. Jeg har med egne øyne sett at selv med små ressurser i SOS-skolene har oppfølgingen rundt hvert barn vært utrolig god. Ett sted var det en lærer som benyttet tegninger for å avdekke elevens mentale nivå slik at hun kunne tilrettelegge riktig. Slikt varmer et pedagoghjerte.

SPØRSMÅL OG SVAR



Hvordan sende gave til fadderbarnet mitt?



Som fadder er du velkommen til å skrive brev eller sende små gaver til fadderbarnet ditt. Vi anbefaler at eventuelle gaver er små nok til å få plass i en konvolutt og kan passere som brevpost. Dette kan for eksempel være klistremerker, glansbilder, hårspenner, tegnebøker, tusj, fargestifter, T-skjorter, puslespill eller bøker. Det er hyggelig å sende en gave som kommer flere barn til gode.

Adressen til fadderbarnet ligger i velkomstmap-

pen og på «Min side». Skriv fadderbarnets navn i brevet, men ikke utenpå konvolutten. Grunnen til dette er at postvesenet ofte returnerer brev med navn de ikke kjenner igjen.

Har du et spørsmål om fadderskap, eller arbeidet vårt? Send det til SOS-magasinet ved redaktør kristin.stoltenberg@sos-barnebyer.no. Vi trykker ett spørsmål og svar i hvert nummer.

VI MØTER
CHRISSIE
GALE

FOTO: JARLE EVJEN

– Vi må jobbe mer med å styrke familien

– Mange barn vokser opp i alternativ omsorg, til tross for at de har en familie. Det trengs bedre systemer som involverer familie, lokalsamfunn, myndigheter og organisasjoner, slik at ingen barn plasseres i alternativ omsorg med mindre det er absolutt nødvendig, og i deres egen interesse.

Tekst Torunn W. Gilje

■ BAKGRUNN

Forskningsleder CELCIS
University of Strathclyde, med
stor internasjonal portefølje
av programmer for barns beskyttelse
og omsorg

■ AKTUELL

Har skrevet rapporten «Towards
the right care of children» (2017)
i samarbeid med EU og SOS-
barnebyer, om bakgrunnen til at
barn havner i alternativ omsorg –
det vil si vokser opp et annet sted
enn i sin egen familie.

– Hva er årsakene til at barn vokser opp i alternativ omsorg?

– I land med gode barnevernsstrukturer blir barn flyttet til alternativ omsorg hvis det blir oppdaget at de er utsatt for omsorgssvikt og sosialmyndighetene mener det er til barnets beste å bli flyttet fra hjemmet. I land der det mangler gode systemer for barns beskyttelse derimot, er sosial utestengelse, stigmatisering, diskriminering og fattigdom ofte en underliggende årsak.

– Så ikke alle barn i alternativ omsorg har mistet foreldrene sine?

– Man tror gjerne at alle disse barna er uten familie, men det er ikke riktig. Vi vet at foreldre blir møtt med holdningen om at fattigdom i seg selv gjør dem til dårlige foreldre. Derfor velger mange å sende barna fra seg, i den tro at barna vil få nok mat, skolegang og bedre mulighet til utvikling.

– Hva er problemet med at så mange barn i verden lever i alternativ omsorg?

– Dessverre ender barna ofte opp under dårligere forhold enn det som har blitt beskrevet for foreldrene, i verste fall blir de utnyttet som arbeidskraft eller utsatt for misbruk eller menneskesmugling. Store institusjoner er heller ikke tilrettelagt for å gi barn nærhet og stabil omsorg, og vi ser at oppvekst på en stor institusjon gir barn dårlige fremtidsutsikter. Barn har det i utgangspunktet best i sin egen familie. Det er åpenbart en bedre løsning å investere i forebyggende tiltak og støtte til familien slik at familien holder sammen og barna får den omsorgen de trenger i familien.

– Hva trengs for at barn flest skal få god omsorg?

– Gode nasjonale systemer for barns beskyttelse tar år å bygge opp, og det trengs vilje til langsiktig investering og støtte. Dette bør også støttespillere og bidragsytere være klar over – og ikke være for utålmodig når det gjelder resultatene. Omsorg kan ikke måles på samme måte som innen helse- eller utdanningssektoren,

hvor du kan hake av for gjennomført vaksineprogram, eller måloppnåelse på antall barn i skolen. Samtidig trenger vi kvantitative data for å sikre at det er de barna som faktisk har behov for det som blir plassert i alternativ omsorg, og at de ikke havner der av årsaker som kan forebygges.

– Hvordan kan SOS-barnebyer i enda større grad enn før bidra til at barn får omsorg?

– Vi må huske at barn som må flytte inn i alternative omsorgsformer, allerede føler seg annerledes. Og det å plassere dem i store institusjoner, hvor de ikke får være en del av et samfunn, kan gjøre situasjonen for dem enda verre. Derfor er det så viktig at de ikke bare får omsorg i en familie, men også får kjenne tilhørighet til et lokalsamfunn. Derfor er det bra at SOS-barnebyer går i retning av å ha SOS-familier spredt i et lokalsamfunn, blant andre familier. Også er det viktig at SOS-barnebyer fortsetter det gode forebyggende arbeidet som gjøres gjennom å stryke og støtte familier, og gjenforening av barn med biologisk familie der dette finnes. ■

Vi vet at foreldre blir møtt med holdningen om at fattigdom i seg selv gjør dem til dårlige foreldre. Derfor velger mange å sende barna fra seg, i den tro at barna vil få nok mat, skolegang og bedre mulighet til utvikling.



FOTO: VINCENT TREMEAU

– Barn vil aller helst vokse opp i sin egen familie, og få kjærlighet og omsorg. Derfor må arbeidet starte der, sier Chrissie Gale. Her fra SOS-barnebyers arbeid i Niger.

Barna trenger en overdose trygghet

Daglig omsorg i en trygg familie kan endre hjernen til barn som har vært utsatt for traumatiske opplevelser. Bli med psykologspesialist Dag Ø. Nordanger inn i barnehjernen og se hvordan forandring er mulig.

Tekst Kristin Stoltenberg

Men først; setningen som gjør at alle som prøver å være en god forelder, nå kan senke skuldrene: Du må ikke være en perfekt omsorgsperson for at utviklingen i barnehjernen skal være optimal. Ifølge Dag Ø. Nordanger treffer man bare barnets behov rundt 20 prosent av gangene man prøver, og det er helt OK.

– Det er et poeng at vi ikke er perfekte foreldre. Da lærer barnet å bli en problemløser og menneskekjenner, sier Dag Ø. Nordanger.

Han er professor i psykologi og psykologspesialist ved Ressurs-senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Vest), forfatter og foredragsholder. Det som derimot må ligge til grunn, sier han, er den voksnes grunnholdning om at man vil barnet godt og prøver å møte barnets behov. Man setter barnets behov foran sine egne.

– Barnets hjerne utvikler seg på mønstre av erfaring. Vi sier at den er bruksavhengig. De delene av hjernen som blir stimulert, utvikler seg, mens de delene som ikke blir stimulert, vil ikke utvikle seg i samme grad, sier Nordanger.

Når omsorgen mangler

Alle barn trenger hjelp til å regulere seg når de er redde og frustrerte, slik

at de blir trygge igjen. Ta for eksempel et ulykkelig barn som gråter. Når det blir trøstet, får det enormt mange sanseinntrykk. Det blir bysset, berørt, hører en kjærlig stemme og får nærhet. Alt dette er en sterk drivkraft for hjernens utvikling, og det bygger hjernens reguleringssystem, det vil si vår kapasitet til å kontrollere egne følelser.

Mange barn med en vond start på livet mangler slike erfaringer. I SOS-barnebyer jobber vi blant annet med barn som ikke kan bo hos mamma og pappa på grunn av en kritisk hjemmesituasjon, eller de har foreldre som ikke takler foreldrerollen, ruser seg og er voldelige. Barn som har bodd i slike hjem over tid, vil ofte ha et hypersensitivt alarmsystem på grunn av trusselen de har levd under, og samtidig et underutviklet reguleringssystem fordi de er blitt overlatt til seg selv med å håndtere frykten. Det kan føre til at hjernen deres er konstant innstilt i overlevelsesmodus, at den er orientert mot vaksomhet fremfor utforskning og læring. Spesielt ille er det når overgriper og omsorgsperson er samme person.

– Tidligere tenkte vi at mishandling, omsorgssvikt og overgrep gir barnet skader som vi må reparere. Det var et større fokus på å behandle de diagnosene disse barna får. I dag er vi mer



FOTO JARLE EVJEN

– Barn som vokser opp med traumatiske opplevelser havner lett i en alarmtilstand med intens affekt, som det er fort gjort å bli sittende fast i fordi barna mangler forutsetning for å kunne regulere seg tilbake, sier Dag Ø. Nordanger.

og mer opptatt av å se på hva barn med en vond start på livet har fått for lite av. Vi sikter mer mot å kompensere for manglene som har vært i omsorgen, fremfor å reparere, sier han.

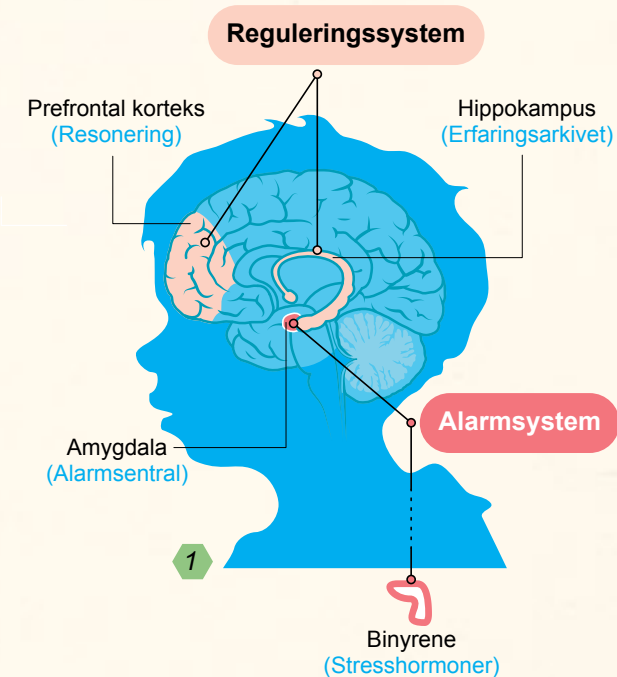
Fyller hjernen med gode relasjoner

Så hva gjør man? Jo, det handler om å gjenskape flest mulig av de elementene som er essensielle for hjernens utvikling. Man gjør det i relasjon til andre, og aller helst i en familielignende situasjon. Vi fyller hjernens erfaringsarkiv, hvor et område som

DETTE SKJER I HJERNEN NÅR BARN UTSETTES FOR TRAUMER

Figur 1

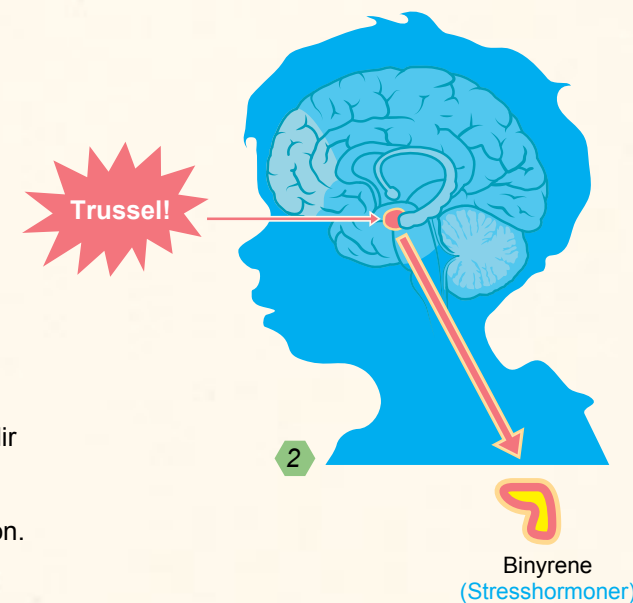
Hjernes oppbygning: Amygdala er alarmsentralen, som fanger opp potensielle trusler og sender signaler til binyrene, som skiller ut stresshormoner. Deretter slår reguleringssystemet inn og vurderer om det er ekte trussel, eller falsk alarm. Hippokampus lagrer erfaringer så nye situasjoner kan vurderes på bakgrunn av ting du har opplevd før. Prefrontal korteks hjelper deg å forstå egne og andres reaksjoner på grunn av den større sammenhengen du er en del av.



Figur 2

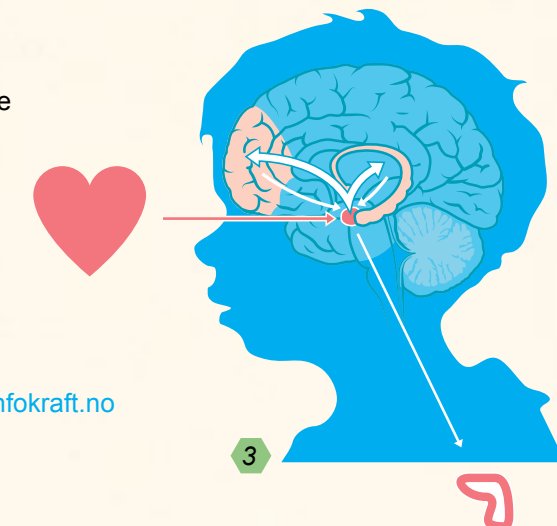
Fordi hjernen er bruksavhengig vil stress og trusler utvikle hjernens alarmsystem. Hvis du ikke har et utviklet reguleringssystem, får du ikke hjelp av hjernen til å regulere alarmreaksjonen. Konsekvensen er konstant alarmberedskap.

Små barn har et underutviklet alarmsystem. De er avhengig av hjelp til å regulere seg. Derfor er det dobbelt negativt når barn både blir utsatt for traumer, og i tillegg ikke får hjelp til å regulere alarmreaksjonen - for eksempel når overgriper og omsorgsperson er samme person.



Figur 3

Omsorg endrer hjernen. Gode omsorgserfaringer virker inn på det samme systemet som traumatiske belastninger, bare med motsatt fortegn. Når omsorgspersoner griper inn og finner ut hva trusselen handler om og hjelper barnet til å regulere ned stressnivået, utvikles barnets reguleringssystem.



Kilde: Dag Ø. Nordanger. Grafisk tilrettelegging: Infokraft.no

Alle barn trenger hjelp til å roe seg når de er redde og frustrerte, slik at de blir trygge igjen.

FOTO: NINA RUUD



heter hippokampus står sentralt, med minner om gode relasjoner til andre og erfaringer fra at andre mennesker vil en godt.

– De erfaringene som monner, og som må være fundamentet i hjelpen, er de som skjer i de daglige relasjonene. I trygghet og i et beroligende miljø, sier Nordanger.

Det handler om tryggheten i rutiner, om klemmen hver morgen, om frokosten på bordet og hjelpen med leksene. Det handler om å hjelpe barnet tilbake til ro når det er frustrert, og det handler om at man ikke ser og reagerer på barnet som et problem.

– Det vil røyne på for alle

Og det er her Dag Ø. Nordanger snur fokuset bort fra barnet og over på den voksne, enten det er en forelder, SOS-forelder, eller fosterforelder. Det er den voksnes ro i situasjonen som regulerer barnet, også når barnet skriker mot deg og avviser deg.

– Du må tåle å stå i situasjonen uten å komme i for mye affekt selv. Det er vanskelig. Det vil røyne på for alle, og det er ingen som klarer det over tid

uten å ha støtte selv, sier Nordanger.

Derfor mener han det er svært viktig med et godt støtteapparat, for eksempel slik SOS-barnebyer har bygd opp støtten rundt våre SOS-foreldre. De voksne forholder seg til ekspertene for faglig støtte og avlastning, mens barna kan knytte seg til faste og trygge omsorgspersoner.

– Disse barna trenger en overdose av de erfaringene alle barn har behov for. Har du som barn kommet skjevt ut, trenger du mer enn barn flest. Men det som dessverre ofte skjer, er at de får mindre – fordi de fremprovoserer negative reaksjoner fra andre, enten det er fra foreldre, lærere, eller venner, sier Nordanger.

Det er aldri for sent

– Når er det størst fare for skjevutviklinger i barnehjernen?

– Vi pleier å snakke om de første 1001 dagene, fra unnfangelsen til to år. Det er da mye av hjernens infrastruktur blir etablert, sier Nordanger.

Samtidig er han opptatt av at endring aldri er for sent. Det er håp. Hjernen er plastisk og ikke minst er

– *Barnets hjerne utvikler seg på mønstre av erfaring. Vi sier at den er bruksavhengig.*

tenåringshjernen formbar.

– Det er overraskende hvor mange barn det har sett mørkt ut for, men som likevel får god livskvalitet. Det som er helt essensielt i disse tilfellene er at barna har hatt noen trygge voksne som tåler dem over tid, at de voksne bryr seg og er glade i dem uansett hvordan de oppfører seg, sier han.

– Opplevelsen av tilhørighet er den sterkeste beskyttende faktoren vi har. Det aller beste er at barna har tilhørighet i en familie, og derfor synes jeg mye av det SOS-barnebyer jobber med virker veldig meningsfylt, sier Dag Ø. Nordanger. ■

FOTOREPORTASJE

BARN OG KJÆLEDYR



FOTO: CLAIRE LADANCIUS



FOTO: BJØRN-OWE HOLMBERG

1



De er søte, myke, sterke, koselige, tillitsfulle og morsomme – kjæledyr kan være verdens beste bestevenn. Og de kan hjelpe barn å overkomme traumer.

Tekst Torunn W. Gilje



FOTO: SOS-BARNEBYER

2



FOTO: SOS-BARNEBYER

3



FOTO: KATERINA ILJEVSKA

4



FOTO: KATERINA ILJEVSKA

5



FOTO: KATERINA ILJEVSKA

6



FOTO: FERNANDO ESPINOZA

7

1. Det er bevist at kjæledyr kan hjelpe mot depresjon. I behandling av barn som har opplevd traumer er sansestimulering, styrking av relasjoner, faste rutiner og sosialisering noen av de viktigste byggesteinene. Derfor kan det å ha et kjæledyr å stryke på, hjelpe barn i bearbeidelsen av traumer og vanskelige hendelser.
2. Mange SOS-familier rundt i verden har hund, katt, kanin, undulat, gullfisker eller andre kjæledyr. Det lærer barna å ta ansvar. Kjæledyrene kan også gjøre det lettere for de av barna som har hatt dramatiske og vonde opplevelser.
3. I et kjæledyr har du en venn som tåler å høre alt du har å fortelle. Et kjæledyr er din mest fortrolige venn og forteller ingen hemmeligheter videre.
4. «Lesehunder» er ikke hunder som har lært seg alfabetet. Men mange barn som sliter med å lese slapper mer av og får bedre konsentrasjon hvis de har en hund ved siden av seg som de kan lese for, stryke på og klappe. Derfor kan slike «lesehunder» hjelpe barn til å konsentrere seg og lese bedre.
5. Kos en katt, bli rolig. Å stryke, klø og klappe en fin pus, kan gi lavere blodtrykk og lavere nivå av stresshormoner.
6. Det er fint for barn å få kjenne på å ha ansvar for noen andre enn seg selv. Kjæledyr lærer barn å vise omsorg og empati.
7. Kjæledyr som trenger lufteturer gir barn en mulighet til å være mer aktive.

STORT OG SMÅTT

FOTO: SLINGSHOT MEDIA



230 000 barn får opplæring i tannhelse

MARS Nordics engasjerer seg for barns omsorg og helse i Ghana og Botswana. Nylig var ansatte i Botswana for å snakke om viktigheten av tannhelse til lærere og helsepersonell, slik at de igjen kan formidle dette videre til barn og foreldre.

Over 230 000 barn og voksne har til nå fått opplæring i tannhelse. Gjennom kampanjen for Extra, «Chew for Change», bidrar MARS Nordics også til å styrke familier i krise - gjennom SOS-familieprogram som skal forebygge at barn mister sine omsorgspersoner.

FOTO: ERIK SVEDAHN



SOS-barnebyer i Kandalaksha feirer 15 år

Den norskfinansierte SOS-barnebyen i Russland markerte nylig 15-årsjubileum. Barnebyen ble i sin tid etablert for å møte det store behovet for å få barn ut av institusjoner og inn i familiebaserte omsorgsordninger.

Den norske generalkonsulen Erik Svedahl var til stede og kan fortelle om et svært godt inntrykk av det profesjonelle arbeidet som gjøres og hvordan barnebyen drives. Blant annet har barnebyen høstet stor

anerkjennelse for sitt fosterhjemarbeid. I dag fungerer barnebyen også som et multifunksjonelt sosialsenter som gir støtte til familier fra lokalsamfunnet med særlige utfordringer, spesielt til foreldre med barn med funksjonshemninger. Barnebyen gir også midlertidig støttehjem for å avlaste vanskeligstilte familier.

I dag bor det 57 barn i tolv SOS-familier, hvorav seks av dem er fosterhjem.

505 220

barn og voksne får støtte gjennom våre 564 SOS-familieprogram.

KJØP JULEGAVE SOM GIR EKSTRA MYE GLEDE!

Disse glass-englene gleder både mennesker i Norge og Swaziland. De er laget av SPENN - et aktivitets-, kunst og arbeidstiltak i regi av Kirkens Bymisjon, for mennesker som ikke finner sin plass i det ordinære arbeidslivet. Prosjektet er bygget på en sterk tro om at i alt som har gått i stykker, ligger det håp. Deltakerne lager glassengler og ulike keramikk-gjenstander som de selger til private og bedriftskunder. I tillegg til å gi mennesker i Norge en bedre hverdag, støtter SPENN SOS-barnebyers arbeid i SOS-familieprogrammet i Mbabane i Swaziland. Så hvis du har lyst til å gi bort en julegave som gleder mange, kan du kjøpe en på www.kbspenn.no

FOTO: HELENA KREKLING



VINNER AV ORD-KONKURRANSEN

I forrige utgave av SOS-magasinet spurte vi: **Hvor mange ord om høst klarer du å finne?**

SOS-hund er på vei til Vibeke Døsvik Haukeland. Gratulerer!

Tusen takk til alle som deltok!



Lagde vafler med 150 egg!

Tradisjonen tro var det vaffelfest da Fagforbundet besøkte SOS-barnebyen i Huambo i Angola.

SOS-mødre og folk fra Fagforbundet lagde vaffelrøre av 150 egg, rensset 30 kurver jordbær og stekte hundrevis av vafler. Fagforbundet har siden 2005 samlet inn nesten 80 millioner kroner og helfinansierer driften av alle programmene ved SOS-barnebyen i Huambo. I dag får mer enn 2000 barn en bedre hverdag gjennom programmene, inkludert familier i krise i lokalmiljøet.

- Jeg var en veldig stolt bidragsyter før vi dro, men når man får se med egne øyne hva mitt lille bidrag i måneden er med på å gjøre, en forskjell for de som virkelig trenger det, ja da blir man rørt og stolt. Dette er et klart bevis på solidaritet i praksis, sier Ruth Thomsen, som er barnebykontakt i Fagforbundet og var med på reisen. Det var også generalsekretær Bente Lier i SOS-barnebyer og ministerråd Håvard Hoksnes ved den norske ambassaden i Angola.



FOTO: TURID WEISSER

FOTO: PAAL AUDESTAD



Løpet der hvert skritt teller!

I år er det sjette gang SOS-barnebyer arrangerer Skolejoggen, et løp der skoleelever over hele Norge jogger, løper eller går i solidaritet med verdens mest utsatte barn – barn som mangler omsorg.

Hele høsten tas i bruk, og hvert skritt som tas teller. I fjor var over 100 skoler med og 21 000 elever bidro med til sammen 780 000 kroner til SOS-barnebyers arbeid for barn på flukt. I skrivende stund er det over 1000 flere

deltakere og 16 helt nye skoler med.

Marit Bjørgen har vært engasjert i SOS-barnebyer i over ti år. Hun er ambassadør for Skolejoggen. I årets undervisningsmaterieell får skoleelevene bli med da hun besøkte SOS-barnebyer i Livingstone i Zambia.

Inntektene fra Skolejoggen 2018 går til SOS-barnebyers arbeid med å gi utsatte barn omsorg, beskyttelse og et trygt hjem.

Omvendt julekalender

Omvendt Julekalender feirer i år tiårsjubileum!

Den har vært en suksesshistorie fra dag én. Det startet med 2 600 elever i 2008, og i rekordåret 2016 var over 67 000 deltakere i hele Norge med. På disse årene har elever som har deltatt på Omvendt Julekalender samlet inn over 17 millioner kroner til SOS-barnebyers arbeid, noe som er helt formidabelt.

Omvendt Julekalender handler om å erfare egen påvirkningskraft og det å være noe for andre, samtidig som et vindu åpnes mot verden der ute – i form av en film som vises i klasserommene. Det gir deltakerne innsikt som bygger engasjement og kunnskap. Man gir i stedet for å få.

I år kan alle som vil være med på Omvendt Julekalender selv om skolen man går på ikke er med. Slik får barn og unge i hele Norge mulighet til å bidra til at barn som mangler omsorg får en familie og et trygt hjem. Se mer informasjon på våre nettsider www.sos-barnebyer.no



FOTO: NINA RUUD

I en av årets kalenderluker får du møte Maria i Colombia.

-Jeg er glad i familien min

Tekst Kristin Stoltenberg
Foto Nina Ruud



07.00

Llia bor sammen med søstrene Leyna (9) og Katarina (10) og broren Artemi (13), samt SOS-søsknene Igor (9) og Mark (15). Hver morgen spiser hele familien frokost sammen. I dag er det Llia og Igor (9) som hjelper til med å lage grøt og sette yoghurt, te, ost og egg på bordet.

07.45

Det er tid for å gå på skolen, men lillesøster Katarina rekker å kose litt med katten på veien.



16.15

Tur er gøy! Og hver dag, etter de har spist litt, tar SOS-mor Oksana barna med seg ut - enten bare for å leke i løvet, eller rusle en tur. Faste rutiner er viktig for å ha en trygg hverdag.



24 TIMER

Møt Llia (11). Hun bor i en SOS-familie i Pushkin i Russland. I hvert nummer av SOS-magasinet får du være med i hverdagen til et barn, eller en voksen i SOS-barnebyer.



14.30

Llia og de yngste barna kommer hjem fra skolen, men før de begynner med leksene er det godt å leke litt, synes Leyna.

- Jeg merker at mamma Oksana er glad i meg! Jeg føler vi er som en helt vanlig familie.



17.15

Hvis det er flere lekser igjen, så tas de nå - hvis ikke, er det tid for å leke, eller kanskje lage noe fint? Leyna synes det er godt å få litt hjelp med leksene.



18.00

Alle barna har faste dager hvor de hjelper til med å lage middag. De som ikke er opptatt med middagslagingen, rydder rommet, eller dekker bordet.



19.30

Etter en lang dag er det deilig å slappe av i sofaen og kanskje lage noe fint, perle, eller se på TV.

20.30

Litt frukt, eller lett mat før kveldsstell med dusj og tannpuss.



21.30

Å kripe opp i sengen sammen med søstrene sine og en god bok, det er skikkelig koselig. God natt!



ANTALL INNBYGGERE:

144,4 MILLIONER

SPRÅK:

RUSSISK

HOVEDSTAD:

MOSKVA

VÅRE PROGRAMMER:

Vi støtter familier, barn og unge. Utsatte familier får støtte gjennom familieprogram, og barn uten omsorg får et nytt hjem i SOS-familier.

VINN SOS-BAMSEN!

I ordleken har vi plassert ti ting som barn IKKE skal trenge å ha på ønskelisten sin. Du finner ordene på vannrett eller loddrett, både oppover og nedover.

S	K	A	V	N	A	T	L	O	G
T	A	M	I	N	G	I	L	T	M
T	R	A	F	A	N	G	G	T	E
R	E	T	T	A	K	E	T	D	
Y	S	M	A	T	G	O	S	E	I
G	M	A	L	A	E	S	K	L	S
G	O	D	R	K	L	E	N	A	I
H	E	N	K	L	O	V	S	O	N
E	R	K	A	E	K	I	E	T	E
T	A	M	O	M	S	O	R	G	R

Skriv ned ordene og send dem til konkurranse@sos-barnebyer.no, eller SOS-barnebyer ved Kristin Stoltenberg, Postboks 733 Sentrum, 0105 Oslo.

Frist 2. januar 2019

Tusen takk

for støtten og engasjementet du har vist gjennom 2018. Uten deg hadde vi ikke kunnet gjøre vårt arbeid for barna.

Du bidrar til at barn får et trygt hjem å vokse opp i.

Din støtte sørger for at barn er omgitt av trygge omsorgspersoner, som dekker barnas behov.

Du bidrar til skolegang, utvikling og tid til lek og glede.

Du bidrar til å skape gode langsiktige effekter både for det enkelte barn og det samfunnet barnet er en del av.

Tusen takk for støtten i året som er gått. Vi gleder oss til tiden fremover sammen med deg.

God jul



SOS
BARNEBYER